

Synet på avfall er i endring. Der avfall tidligere ble betraktet som et problem som måtte fjernes og deponeres, er avfall i dag råvare for en industri som skaper store verdier for samfunnet. I dag omsetter avfalls- og gjenvinningsbransjen for store verdier hvert år, og er en arbeidsplass for over 7.200 mennesker. Tilrettelegging av velfungerende markeder er viktig for god utnyttelse av avfall som ressurs. Det vil utvikle den sirkulære økonomien, og være en viktig faktor for økonomisk vekst og grønn konkurransekraft.

Sirkulærøkonomien er en kritisk faktor å sikre en bærekraftig utvikling mot 2050 med økt velferd og økonomisk vekst, samtidig som ressursbruk og klimagassutslipp reduseres. I et norsk perspektiv er en overgang til den sirkulære økonomien avgjørende for konkurransekraft og verdiskapning. Her spiller avfalls- og gjenvinningsindustrien en nøkkelrolle som katalysator.

Navet i sirkulærøkonomien

Fra avfall til resirkulerte råvarer

«Avfalls- og gjenvinningsbransjens veikart for en sirkulær økonomi» fra juni 2016 peker på muligheter for en vellykket omstilling til en sirkulær økonomi og styrket grønn konkurransekraft. En slik omstilling vil gi Norge i størrelsesorden 50.000 nye arbeidsplasser.

Avfalls- og gjenvinningsbransjen skal først og fremst være en konkurranse-dyktig leverandør av resirkulerte råvarer av høy kvalitet til produksjon av nye materialer og produkter. Dette forutsetter på den ene siden at miljøgifter tas ut av kretsløpet og på den annen side rammevilkår som stimulerer til etterspørsel og bruk av resirkulerte råvarer. I tillegg vil bransjen fremover utforske nye forretningsmodeller for avfallsreduksjon og gjenbruk.

I sirkulærøkonomien er avfall først og fremst råstoff for ny produksjon. Større ressursutnyttelse gjør at behovet for å hente ut nye naturressurser blir mindre. Økt gjenbruk, reparasjon og gjenvinning gjør at avfallsmengdene kan reduseres og vil bidra til økt verdiskapning.

Sirkulærøkonomien vil på lang sikt bidra til at alt avfall er ressurser som går i sirkulasjon. Dette vil endre avfallsindustrien fra slik vi kjenner den i dag. Veien dit er imidlertid lang. Energigjenvinning av avfall vil derfor spille en sentral rolle i sirkulærøkonomien i lang tid fremover.

Avfalls- og gjenvinningsbransjen har vokst markant de siste tiårene. I 2015 sysselsatte den rundt 8.000 personer

og hadde en samlet omsetning på over 22 mrd. kroner. Som en del av arbeidet med Veikartet for en sirkulær økonomi har den uavhengige tenketanken Club of Rome gjennomført en studie av potensialet for arbeidsplasser, verdiskapning og reduserte klimagassutslipp.

Studien viser at sirkulærøkonomien kan bidra til at 50.000 nye arbeidsplasser kan skapes i Norge. Samtidig kan de samlede CO₂-utslippene reduseres med omtrent 7 pst., og handelsbalansen med utlandet forbedres med mer enn 2 prosentpoeng.

Visjonen om frakobling mellom velferd og ressursbruk representerer en betydelig forretningsmulighet for Norge. Grønn konkurransekraft og satsing på bioøkonomien skaper et stort potensial for fremtidig verdiskapning i Norge. Særlig gjelder dette innen næringsmiddelindustri, landbruk og havbruk.

Bransjens mål

Avfalls- og gjenvinningsbransjen må omstille seg i takt med at samfunnet og økonomien forøvrig omstilles. Fra å primært være aktører som henter og håndterer avfall, utvikles bransjen til å være produsenter, distributører og selgere av resirkulerte råvarer, råstoff, drivstoff og brensel.

Avfallspyramiden illustrerer prioriteringene i norsk og europeisk avfalls- og gjenvinningspolitikk. Denne bør i fremtiden oppfattes som en ressurspyramide.

Det er et uttalt mål at ressursene skal

behandles så nær toppen av pyramiden som mulig. Det primære målet er derfor å redusere avfallsmengden. Dernest er målet å bruke produktene om igjen, før man forsøker å gjenvinne materialene i avfallet som oppstår. Avfall som ikke lar seg materialgjenvinne skal brukes som brensel til energiproduksjon, og det som til sist er igjen skal deponeres i godkjente deponier.

Avfalls- og gjenvinningsbransjen har historisk forholdt seg mest til de tre laveste nivåene i avfallspyramiden. Fremover er det et mål for bransjen å fremme sirkulærøkonomi gjennom mer satsning på produksjon av resirkulerte råvarer, som skal være konkurransedyktig både på kvalitet og pris.

Dette skal skje gjennom industrialisering av verdi-kjedene, kanalisering av mer avfall inn i gode, eksisterende løsninger for materialgjenvinning, samt gjennom å utvikle nye løsninger for å løfte materialene fra deponi og forbrenning til materialgjenvinning. I tillegg må bransjens oppmerksomhet på de øverste nivåene i avfallspyramiden forsterkes.

Mulighetene må gripes

For å utløse potensialet må avfalls- og gjenvinningsbransjen og myndighetene ta grep. Bransjen må være offensiv og gripe mulighetene som vil lette utviklingen av sirkulærøkonomien. Myndighetene må stille høye krav og være en pådriver for å løsrive utviklingen i vårt velstandsnivå fra vår ressursbruk.

Avfall Norge mener

Samarbeid

Avfalls- og gjenvinningsbransjen kan i samarbeid med øvrig næringsliv selv bidra til økt konkurransekraft. Dette vil kan skje ved at bransjen er en offensiv pådriver for økt ressurseffektivitet, blant annet gjennom et tettere samarbeid internt i bransjen på tvers av offentlig og privat sektor. Tilsvarende må bransjen samarbeide tettere med aktører i andre deler av verdikjeden, deriblant industrien og primærnæringene. Slik kan avfalls- og gjenvinningsbransjen utvikle konkurransedyktige muligheter for norske bedrifter, gårdsbruk og næringsmiddelindustrien basert på bruk av resirkulerte råvarer og ressurseffektive løsninger.

Klimanøytral transport

For å stimulere den sirkulære økonomien, må bransjen ha som mål at innsamling og transport av avfall innen 2030 er klimanøytral og primært benytter fornybart klimavennlig drivstoff som er biprodukt av materialgjenvinningsprosesser.

Bransjestandarder og kvalitetskrav

For å øke etterspørselen etter resirkulerte råvarer bør bransjen bidra til at det utvikles bransjestandarder og felles kvalitetskrav. Dette må gjøres i tett samarbeid med industrien og primærnæringene. Norsk næringsliv, inklusive avfalls- og gjenvinningsbransjen, har et stort verdiskapingspotensial gjennom utvikling og eksport av teknologiske løsninger for ressurseffektiv materialgjenvinning.

ANBEFALINGER TIL MYNDIGHETENE

Myndighetene kan bidra som kravstiller, som pådriver og som tilrettelegger.

Myndighetene som kravstiller

Det anbefales at det lages en tydelig

nasjonal strategi for ressurseffektivitet, som inkluderer mål for avfallsreduksjon, gjenbruk og materialgjenvinning, samt tydelige rammevilkår for aktørene. Strategien må ta utgangspunkt i EUs forslag til handlingsplan for den sirkulærøkonomien, men må i tillegg til husholdningsavfall inkludere næringsavfall og biprodukter fra industriell produksjon og havbruk.

Myndighetene må vurdere innføring av produsentansvar eller andre typer virkemidler på flere typer produkter og materialer enn i dag for å ansvarliggjøre produsentene i forhold til økodesign, materialforbruk og økt materialgjenvinning. Samtidig er det behov for å vurdere dagens ordninger, for å tilpasse disse til nye, sirkulære ambisjoner.

Vi anbefaler også at norske myndigheter innfører krav om minimumsandel resirkulerte råvarer, på linje med omsetningspåbudet for biodrivstoff, eksempelvis for bygningsmaterialer, gjødsel, jordblandinger og dyrkingsmedier.

Det må etableres sterkere virkemidler for avfallsforebygging og økt materialgjenvinning av husholdningsavfall. I tillegg bør det innføres krav til børsnoterte selskap om rapportering av avfallshåndtering, for å sikre sporbarhet og kontroll av råvarestrømmer, samt å styrke ressurseffektiviteten.

Myndighetene som pådriver

I tillegg til å sette ambisiøse mål og stille konkrete krav, må også myndighetene benytte seg av de virkemidlene de har til rådighet for å katalysere endringer som markedet ikke oppnår like raskt på egenhånd. I regelverket for offentlige anskaffelser må det stilles krav om prioritering av bruk av resirkulerte råvarer og ressurseffektive løsninger, gjennom både direkte krav og vekting av anbudskriterier. I tillegg bør det

offentlige bidra med øremerket investerings- og eksportstøtte som støtter teknologiutvikling og realisering av potensialet for grønn konkurransekraft, f.eks. gjennom Enova og Innovasjon Norge. Forskningsmidler må allokere for å få frem kunnskap om hvordan den sirkulære økonomien kan realiseres.

Myndighetene som tilrettelegger

Sirkulærøkonomisk utvikling er avhengig av at markedskreftene fungerer. Myndighetene har en kritisk rolle for å tilrettelegge for disse markedsmekanismene. Sentrale myndigheter bør følge opp anbefalingene til grønn skattekomisjon om grønne avgifter på blant annet nitrogen i gjødsel og uttak av torv, og utvide dette til andre produktområder.

For å sikre et velfungerende marked med økt innovasjon og ressurseffektivitet er det viktig at myndighetene følger opp gjeldende regelverk, og påser at lovbrudd har strafferammer og sanksjoner med preventiv effekt. Det er også viktig at myndighetene bekjemper monopoler, stimulerer til konkurranse og sikrer at det er konkurranse på like vilkår, uavhengig av eierskap.

Myndighetene bør også jobbe for å forenkle import og eksport av resirkulerte råvarer og avfall til materialgjenvinning. I tillegg bør myndighetene videreutvikle og styrke merkeordninger som det nordiske svanemerket i sirkulær retning.

Miljømerking kan brukes for å spre informasjon og legge til rette for at offentlige sektor, privat næringsliv og husholdninger tar de valg som støtter opp under den sirkulærøkonomien. I tillegg må det innføres frivillige sertifiseringsordninger, basert på internasjonalt anerkjente standarder.

Avfall Norge

Avfall Norge er en bransjeorganisasjon for avfalls- og gjenvinningsbransjen i Norge. Vi jobber for en ambisiøs avfallspolitikk, og samler bransjen rundt en visjon om at avfall er morgendagens råvarer.

Organisasjonen sikrer faglig samarbeid, bidrar til kompetanseutvikling og sørger for en enhetlig tolkning av regelverket.